

GUSTAU MUÑOZ

Quaranta anys després

Els Països Catalans en perspectiva històrica

Si els «Països Catalans» no troben una encarnació política urgent, no per això deixaran de ser el que són. I no per això deixaran de ser el que haurien de ser.

JOAN FUSTER (1978)

El Congrés de Cultura Catalana (1966-1977), del qual fa ara quaranta anys, s'inscriu en l'onada de grans iniciatives que, a partir dels anys seixanta del segle XX, varen prendre el conjunt de les terres de parla catalana com a referent, objecte d'estudi o marc d'actuació. En aquest sentit, implicaven un canvi de paradigma notable respecte de la situació anterior. Iniciatives ambicioses com ara la *Gran Enciclopèdia Catalana* o obres sobre el medi natural als Països Catalans, la *Història, Societat i Cultura dels Països Catalans*, la *Història agrària dels Països Catalans*, el *Diccionari d'Historiografia Catalana* i moltes altres del signe més divers, vingueren i han vingut —fins avui mateix, perquè algunes són del segle XXI— a completar i eixamplar el concepte de la *catalanitat*, a estructurar la idea de cultura catalana, a reflectir i alhora potenciar una realitat amagada, sovint negada, fins i tot prohibida. Però viva, plausible i plena de potencialitats, en el sentit que es pot considerar un projecte obert susceptible d'evolucionar i de trobar fórmules de materialització, en funció del moment històric, dels canvis socials, culturals i polítics i de la voluntat d'activar-lo.

Gustau Muñoz (València, 1951) és assagista i traductor. Autor, entre altres, d'*Herència d'una època* (Tàndem). Aquest article té com a base la ponència presentada al simposi «El Congrés de Cultura Catalana, quaranta anys després», organitzat per la Fundació Congrés de Cultura Catalana i celebrat a la seu de l'IEC a Barcelona els dies 29 i 30 de juny de 2017

Certament, la unitat literària s'havia anat afermant d'ençà de la Renaixença, que fou un moviment de represa literària i cultural compartit per tots els territoris de parla catalana, bé que de manera desigual i amb una evolució així mateix diferenciada. La unitat i la naturalesa d'un fet tan bàsic com la llengua també havia quedat clara arran del Congrés de la Llengua Catalana, de l'obra de normativització moderna de Pompeu Fabra, del *Diccionari Català-Valencià-Balear* o de la signatura de les Normes de Castelló el 1932, que fou la consagració de l'obra fabriana al País Valencià. Amb tots els problemes derivats de la manca d'institucions comunes, d'estructura política, i malgrat tots els atacs antics i recents, el català com a llengua compartida i unitària ha surat i s'ha consolidat. Això avui ens pot semblar obvi, evident, normal, però no podem oblidar una història complexa, la dispersió dialectal, el caos normatiu, el *llemosinisme* i, per descomptat, maniobres de tot tipus per a estimular les divergències i per a fomentar el secessionisme lingüístic —finalment fracassades. Però poderoses, i amb suports importants des d'algunes clavegueres de l'Estat, com en el darrer i molt greu episodi secessionista —sortosament superat— al País Valencià.

En el terreny cívic i cultural en general, els punts de trobada, a partir d'un concepte vague, però efectiu, de la *germanor*, varen sovintejar des de finals del segle XIX i fins als anys trenta del segle XX. S'hi insinuava un terreny comú de suport mutu, una idea àmplia de convergència o retrobament entre catalans, valencians i balears, sobretot en un terreny cultural i sentimental. També hi hagué iniciatives o concrecions polítiques, però en tot cas foren molt limitades. El desenvolupament fortament desigual dels diversos territoris, el caire de societat industrial primerenca i avançada que va agafar aviat Catalunya i l'escassa sintonia política varen entrebancar un procés merament esbossat. En termes pràctics i concrets, abans de la Guerra Civil, la catalanitat romania restringida a l'àmbit administratiu de les quatre províncies del Principat, per bé que la porositat era evident, i figures com el mallorquí Joan Estelrich o els valencians Artur Perucho, Ernest Martínez Ferrando o Miquel Duran varen actuar amb tota normalitat a Catalunya, i al si de les estructures i els àmbits de relació del catalanisme.

Si la realitat cultural i social de base influeix en les configuracions polítiques, també s'esdevé el mateix a l'inrevés. I així, experiències com la Mancomunitat o la Generalitat republicana a Catalunya, inexistents al País Valencià o a les Illes, no deixaren de marcar el seu temps i també, consegüentment, les mentalitats. El catalanisme com a moviment cultural, civil i polític havia quallat i arrelat a Catalunya i es difongué al conjunt de la societat i en tot el ventall polític, bé que amb èmfasis diversos. No passà el mateix al País Valencià i a les Illes, tot i que els moviments respectius eren incipients, dinàmics i prometedors cap als anys trenta.

La conclusió és clara: la disparitat política té un reflex evident en la dispersió cultural i civil dels territoris. Mantenir i potenciar, si més no, un *concepte unitari de cultura catalana* fou la gran ambició i el gran assoliment d'aquelles iniciatives de tanta volada dels anys seixanta i setanta. En un temps sense estructures polítiques compartides, però tampoc, encara, privatives de cada territori; un temps en què, com va dir el poeta, «tot estava per fer i tot era possible». O almenys, ho semblava...

Apuntava adés que el Congrés de Cultura Catalana i altres iniciatives de gran alè, anteriors i posteriors, eren deutores d'un canvi de paradigma. En efecte, la reflexió sobre la catalanitat encetada després de la desfeta de la Guerra Civil per la gent dels *Quaderns de l'Exili*, per exemple, i a l'interior per diversos cercles, com ara el que actuava al voltant de Joan Ballester, o bé per personalitats com Alexandre Cirici i Max Cahner, o la revista *Serra d'Or*, i molts més, preparaven el terreny que l'obra decisiva de Joan Fuster va consolidar. Fuster va deixar algunes coses ben clares, en la recapitulació que va fer de la qüestió i concretament de la inserció del País Valencià en el context català. Ho va fer des del principi, amb l'article «València en la integració de Catalunya» (1950), publicat a *La Nostra Revista*, que s'editava a Mèxic, i posteriorment a l'opuscle *Qüestió de noms* (1962) i sobretot en l'obra de més impacte, *Nosaltres, els valencians* (1962), i en molts altres escrits.

La idea de la catalanitat completa, tanmateix, no era gens nova.¹ Tenia molts precedents. Les commemoracions històriques, els Jocs Florals, la retòrica d'uns i altres, les iniciatives del catalanisme a l'època de Cambó i tants altres elements que podríem esmentar apunten en aquest sentit: s'havia mantingut malgrat tot el record de la unitat pretèrita, de l'origen comú, dels lligams de tota mena. Es pot comprovar en l'ordre cultural —per posar alguns exemples— a obres com ara *La tradició catalana* (1892), de Josep Torras i Bages, i *L'esperit de Catalunya* (1950), de Josep Trueta. Si el primer dedica capítols sencers a Ausiàs March, Sant Vicent Ferrer i Joan Lluís Vives, al llibre del doctor Trueta les grans figures valencianes hi són tothora referenciades com a prototípiques d'una mateixa tradició cultural catalana. I consagra tot un capítol a Joan Lluís Vives, de qui diu: «En Vives podem fer un estudi acurat de les més permanents característiques catalanes, car Vives va ser una de les figures més destacades i representatives de les qualitats i defec-

¹ La situació anterior a la Guerra Civil des de la perspectiva del valencianisme ha estat analitzada per Francesc PÉREZ MORAGÓN, «El valencianisme i el fet dels Països Catalans (1930-1936)», *L'Espill* (1a època), 19, 1983. Una panoràmica general, atenta a l'evolució política i a les bases culturals, es troba a Arnau GONZÀLEZ I VILALTA, *La nació imaginada: Els fonaments dels Països Catalans (1931-1939)*, Afers, 2006

tes del seu país.» D'exemples i testimonis d'aquesta mena en podríem invocar a bastament, com ara —cas també significatiu— en l'obra d'Antoni Rovira i Virgili, marcada per un fort sentit integrador.

Però l'articulació efectiva en un *discurs modern i coherent*, el discurs de Països Catalans, i la preparació de les eines culturals consegüents, es relaciona amb el canvi de paradigma assenyalat: amb molta força, a partir dels anys seixanta les iniciatives culturals, les propostes cíviques i determinades projeccions polítiques incloïen ja de manera regular el conjunt de les terres catalanes. Això no havia passat amb aquesta intensitat abans. Feia molt de temps que no passava: ens hauríem de remuntar a uns quants segles enrere.

I d'aquesta manera, en sintonia amb això, fenòmens com la Nova Cançó varen agafar una embranzida tremenda i compartida, amb Raimon, Maria del Mar Bonet i Lluís Llach com a icones indiscutibles i de tots per igual. Un fenomen de masses, que dura fins avui, amb les lògiques evolucions de forma i d'estil, al compàs dels canvis generacionals, però que arriba fins als valencians d'Obrint Pas o els catalans Manel, i la seua projecció al conjunt dels Països Catalans, per exemple. I no cal dir l'articulació —insuficient, però real— de l'escena literària, amb presències i circulacions per tots els territoris. A partir de la generació dels setanta, el fenomen és consistent i irreversible, i s'articula a través de l'AELC, el PEN Club, la Institució de les Lletres Catalanes, l'Institut Ramon Llull, etc. El concepte *literatura catalana* ha agafat una força insospitada, amb la definició i l'emmarcament acadèmics corresponents, i la interrelació entre els departaments de filologia catalana de les universitats. Abans dels anys cinquanta-seixanta la cosa no era tan clara.

La Xarxa Vives d'Universitats de llengua catalana és un assoliment important en aquest mateix sentit, potser en un aspecte més simbòlic que no extraordinàriament efectiu, però això no li treu importància, i podria explicar-se potser en el marc de les greus dificultats —financeres, però també més de fons— que travessa la institució universitària a hores d'ara.

Avui comptem amb estructures polítiques privatives de cada territori —si fem abstracció de la Catalunya Nord i de la Franja— que fan la seua tasca d'estructuració cultural, però són escasses les estructures institucionals compartides, tret de l'IEC. Recentment ha pujat algun grau la voluntat de coordinació d'esforços, en funció d'una constel·lació favorable en termes polítics. Hi ha plans per a l'intercanvi en circuits teatrals, intercanvi de senyals de televisió, coordinació i cooperació en el terreny de la projecció exterior. Hi ha reunions dels consellers de Cultura dels tres territoris. I bona entesa entre els dos presidents i la presidenta balear. És un pas endavant, perquè durant els vint anys de governs del PP al País Valencià, i també en

part a les Illes, no hi va haver res de tot això, més aviat tot el contrari: cap contacte i una hostilitat amb prou feines disfressada. Per bé que durant anys la TV3 arribava al País Valencià, fins que acabaren amb aquesta perillosa influència... Una agressió que encara no ha estat revertida.

Al País Valencià, el Congrés de Cultura Catalana fou una realitat. El 6 d'abril de 1976 es va fer la presentació del Congrés a València, a la gran sala d'actes de la Facultat d'Econòmiques, embolcallada amb un homenatge a una figura indiscutible, el rector màrtir de la Universitat de València, el doctor Joan Baptista Peset, afusellat pels franquistes en la immediata postguerra. En la presentació del Congrés hi prengueren part Eliseu Climent, Joan Fuster, Manuel Sanchis Guarner, Agustí Bassols, Josep Pi-Sunyer, Vicent Peset i el pare Batllori. A primera fila hi seien els representants de les forces polítiques encara no legalitzades. La sala estava plena de gom a gom, i fou un acte entusiàstic, engrescador. L'ànima de tot el procés d'implantació comarcal, d'organització, de presentacions del Congrés, de redacció de ponències sectorials, fou Eliseu Climent, que comandava el germen d'allò que seria Acció Cultural del País Valencià, i que era llavors el Secretariat d'Ensenyament de l'Idioma.

La capacitat organitzativa d'Eliseu Climent és proverbial. Mereixeria un estudi específic. Per descomptat, un estudi rigorós, atent als claroscurs i a la singular dialèctica que es dona sempre entre una maquinària organitzativa eficaç i el que en podríem dir l'entropia de recursos humans. Però en aquella avinentesa —i en tantes altres— el talent organitzatiu d'Eliseu Climent fou especialment brillant. Aleshores tot anava molt lligat, era una època de febrada política sense precedents. El mur del franquisme s'havia clivellat, s'estava esquerdant, i les aigües baixaven poderoses. Tot un seguit de generacions joves i ascendents, molt nodrides quantitativament, responien a qualsevol crida de fer coses, en tots els terrenys. El Congrés en va ser una. Una entre altres, però va deixar petja. Va contribuir a la interrelació humana entre els Països Catalans, i a pensar-nos en el context més ampli definit per la llengua i la cultura compartides. Va contribuir a assentar el sentit unitari de la cultura catalana i la hipòtesi d'una aproximació política en algun moment de la història futura.

El Congrés va retre alguns fruits tangibles al País Valencià, com ara els opuscles que contenien aportacions als diversos àmbits. Tinc a l'abast ara tres d'aquests opuscles: *L'ordenació del territori del País Valencià* (per a l'àmbit 8, L'Ordenació del Territori), *El fet religiós i la cultura catalana al País Valencià* (per a l'àmbit 21, El Fet Religiós) i *La cultura popular al País Valencià* (per a l'àmbit 24, L'Antropologia i el Folklore). Rellegits avui, es pot constatar que són uns textos molt ben fets, de qualitat, suggeridors, i en absolut de circumstàncies o per a eixir del pas. Són textos

que varen fer el seu paper, i darrere hi havia sessions de debat i treball seriós. El de la cultura popular em sembla que el va redactar Joan F. Mira, en la seua vessant d'antropòleg (és sabut que en té unes quantes més).

Amb tot, cal dir que justament quan s'encetava el Congrés de Cultura Catalana s'iniciava a València un dels períodes més tristos, lamentables i desgraciats de la història recent, la mal anomenada Batalla de València, que va marcar la transició democràtica al País Valencià. És un procés i un fenomen que s'ha abordat diverses vegades i del qual autors com ara Vicent Bello, Alfons Cucó, Francesc Viadel i Vicent Flor n'han donat —en llibres que val la pena de llegir— explicacions i anàlisis aprofundides.² Un anticatalanisme furibund, feridor i vergonyós, va fer estralls. Fou un procés violent, atiat pels aparells de l'Estat —una mena de *guerra bruta*—, assumit per les forces polítiques de centredreta, animat pel franquisme residual, acollit per una bona part de les classes benestants tradicionals i «de tota la vida» de València, castellanitzades, i per sectors populars deformats o —en diríem— alienats. Uns sectors populars, sobretot de València, que s'enfrontaven a un procés accelerat de modernització social i econòmica totalment desarmats, marcats per una cultura política primària, educats en el franquisme sense referents alternatius.

El *blaverisme* resultant, com es coneix aquest moviment *de reacció* —perquè és evident que no podia haver-hi una reacció tan forta sense una acció «catalanista» de gran volada—, bevia en les fonts del secular particularisme valencià, però era alguna cosa més. Era barbàric, negava l'evidència, era anticientífic, antiintel·lectual, antimodern. Pur populisme de dretes, demagògic i barroer. A hores d'ara, quan moviments d'aquest tipus proliferen a Europa, hi veiem aspectes molt semblants, com n'hi vèiem també coetàniament amb els moviments parafeixistes i *völkisch* dels anys trenta. El blaverisme s'entestava a negar la unitat de la llengua i a promoure ortografies aberrants, contràries a la tradició del *mainstream* —la totalitat, pràcticament— dels escriptors valencians, consagrada a les Normes de Castelló. Va protagonitzar desenes o centenars d'aldarulls, boicots a actes culturals, atacs a llibreries i a locals de les forces d'esquerreres i nacionalistes. I dos atemptats amb bomba contra Joan Fuster, i una carta-bomba contra Manuel Sanchis Guarner. Tot d'una gravetat extrema, però impune. La impunitat de l'extrema dreta al País Valencià és un dels escàndols de la tan exalçada Transició.

² Vicent BELLO, *La pesta blava*, Edicions Tres i Quatre, 1988; Alfons CUCÓ, *Roig i blau: La transició democràtica valenciana*, Tàndem, 2002; Francesc VIADEL, «No mos fareu catalans»: *Història inacabada del blaverisme*, PUV, 2009 (1a ed., 2006); Vicent FLOR, *Noves glòries a Espanya: Anticatalanisme i identitat valenciana*, Afers, 2011

Avui tot això és ja història. I a més, cal ser conscients que no s'ha de magnificar. Episodis semblants —o molt pitjors— s'han produït en altres llocs, en altres països. Ara bé, ha tingut conseqüències: també ha configurat els límits de la represa nacional i cultural al País Valencià i, per extensió, als Països Catalans, en el marc dels límits generals de la Transició a l'Estat espanyol. Al País Valencià ens va tocar rebre, i de valent, però hem sobreviscut. Avui les coses han canviat molt, després de l'època ambigua i poruga dels socialistes al poder als anys vuitanta i primers noranta, i sobretot del llarg període del PP (fins al 2015), que en part assumia el llegat del blaverisme, i que l'integrà al seu si, però no del tot. El PP finançava entitats secessionistes i comprava —literalment— gent d'aquest carés; fins i tot va absorbir el partit blaver UV, però no va gosar mai anar més enllà. Va mantenir tothora la normativa correcta i finalment va consensuar al Consell Valencià de Cultura el reconeixement oficial de la unitat de la llengua i la formació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, que incorpora aquest criteri.

En el terreny de les nomenclatures i els símbols, i ja en època del Partit Socialista, abans dels vint anys del PP, és sabut com anaren les coses: els símbols del regionalisme (bandera i himne) foren consagrats; el nom (País Valencià) fou bandejat. Els Països Catalans desaparegueren del mapa d'hipòtesis possibles i foren assimilats a una mena de crim o pecat, i en alguns ambients, a una variant del mal absolut. Aquesta propaganda contrària —que titlla sistemàticament els Països Catalans d'inexistents i anticonstitucionals— no s'ha aturat fins avui. I ha induït, lògicament, a una forta retracció en l'ús del terme.

Ara bé, el concepte unitari de cultura catalana continuà present en àmbits universitaris i acadèmics, tot i que fora dels circuits de formació i informació d'abast més públic o popular. S'acceptà finalment la unitat de la llengua, la llengua compartida, però sense fer-hi cap èmfasi, de manera una mica recargolada, a contracor en alguns casos. Però s'acceptà. M'estic referint, és clar, als àmbits oficials, institucionals, polítics, els de més irradiació pública, que ignoren els imperatius d'una articulació cultural, i consegüentment civil, efectiva i reconeguda obertament. Perquè *tota una altra cosa* és la realitat viva en molts sectors populars i comarcals, en les àmplies elits cultes, en estrats socials ja molt nodrits que han passat per escoles, instituts i universitats. *Tota una altra cosa* és la massa de gent que vota per les opcions progressistes, nacionalistes i d'esquerres, que són avui majoria al País Valencià. *Tota una altra cosa* és la base social del valencianisme, que ja fa massa crítica i que ha sigut capaç de protagonitzar una nova etapa, molt més prometedora.

Vull dir —i per a entendre'ns— que per primera vegada en la història el valencianisme polític ha guanyat eleccions i ha accedit a les institucions, al poder

autonòmic i al govern de les grans ciutats, començant pel cap i casal. Té una forta presència institucional, i a més ho fa en un marc de coalició d'esquerres en què és «força *coalitzant*» i amb un programa assumit i compartit per tot el ventall de les formacions que donen suport al govern de la Generalitat. Però, atenció, *ha de desplegar les seues polítiques en el marc estret condicionat i definit per la història dels darrers trenta anys, sense un enllaç directe amb les aspiracions radicals de la Transició*. La catalanitat, doncs, no apareix en un primer pla. Però no per això —seria un greu error— s'ha de menystenir o reduir l'abast del canvi —dels canvis— que s'estan esdevenint el País Valencià. Un hipotètic Jaume Vicens Vives d'avui segurament diria el que el gran historiador digué fa ja molts anys, el 1960, en un article a *Serra d'Or*: «De València ens arriben bones noves, molt bones noves. Quelcom hi espurneja, i ja fa prou claror perquè ho arribem a veure des d'aquesta banda de l'Ebre.»

El País Valencià ha entrat en una fase nova, de maduració civil i cultural, que pot donar fruits de gran volada: ja veurem. No vull fer pronòstics agosarats, ni exercir de futuròleg, ni fer volar coloms. Però la suma de base social bregada i resistent, de nuclis culturals actius i consistents, d'escola valenciana, d'empenta universitària, d'activisme social i ara, a més, d'acció institucional, pot apropar-nos molt a un nou temps, a un desplaçament del centre de gravetat, a una nova hegemonia, en la qual el factor nacional, lingüístic i cultural tindrà un pes determinant, inèdit. No vull amagar amb això les greus dificultats, la complexitat acrescuda de la societat valenciana, la gran diversitat d'adscripcions identitàries, la castellanització d'amplis sectors, l'escassa penetració en un sector tan important com les classes mitjanes professionals, els dèficits de tota mena. Però el pas endavant que s'ha fet, i el que encara es podria arribar a fer, és espectacular.

I mentrestant a Catalunya es viu una fase històrica molt diferent. L'asincronia sembla que és el nostre destí. Catalunya fou industrial quan València i les Illes eren reduïdes predominantment agraris. Catalunya tingué una forta embranzida cultural quan als altres territoris només hi actuaven minories molt reduïdes. Catalunya assolí la maduresa de la Generalitat republicana quan a València i a les Illes tot estava encara molt endarrerit. A Catalunya, la consciència nacional travessava tot l'espectre social, l'Església ajudava, una part de la burgesia també, el caciquisme s'extingí, les forces polítiques catalanistes eren determinants. Hi havia una intel·lectualitat —en els diversos moments— prestigiada i molt important, de Carner a Ors, de Sagarra a Foix, de Riba a Pla. I abans hi havia hagut Verdaguer, Maragall o Guimerà. Res de tot això passava a València. Més aviat tot el contrari. Fins fa poc temps.

Les evolucions socials, els processos culturals, són lents, per bé que coneixen inflexions, punts de ruptura esclatants i sorprenents. Una cosa així va passar al País

Valencià als anys seixanta. L'abast social que arribà a assolir un missatge que no havia quallat en la Renaixença fou molt considerable. Probablement els anys seixanta, amb la dislocació d'una societat en canvi, que deixava enrere el predomini agrari i encarava el predomini industrial, foren el moment decisiu. Però trigaria a madurar i a impregnar sectors socials determinants, a fer massa crítica. I hagué de superar una reacció brutal, com hem vist. Exactament ha trigat quaranta anys. Ara ens trobem en una nova època.

Deia abans que a Catalunya es viu una fase històrica diferent. La del Procés. Un procés cap a la independència que es limita a la Catalunya estricta. Per bones raons, i ningú no hi té res a dir. Ningú no ha dit tampoc res. La solidaritat, el respecte i el suport no han fallat, per bé que el procés en curs suscita tota mena d'interrogants i perplexitats. Però per damunt de tot hi ha —i hauria d'haver-hi— el respecte a la voluntat democràticament expressada. Ara bé, el fet és que un procés social de tanta envergadura, que sens dubte canviarà la història de Catalunya —encara no sabem en quin sentit—, l'esdeveniment més transcendental des de la fi del franquisme, no té relació directa amb el projecte de Països Catalans.

Recentment al diari *Ara* hi va aparèixer un reportatge sobre l'oblit dels Països Catalans arran del Procés. I la pregunta era: «Per què la retòrica independentista ha guardat al calaix el terme *Països Catalans*?» Hi havia diverses respostes, però un denominador comú: els ritmes diferents segons territoris. Siga com vulga, el tema dels Països Catalans, per raons diferents en cada cas, no és a l'ordre del dia. Ni a Catalunya, ni al País Valencià, ni a les Illes. Quaranta anys després, l'aspiració política encara «no toca». Però i el projecte? I la idea? I la hipòtesi, si més no?

En qualsevol cas, la història està plena de paradoxes i d'ironies. Sense ignorar els greus problemes d'articulació en l'àmbit cultural, editorial, dels mitjans de comunicació, i l'efecte d'unes dinàmiques polítiques tan diferenciades, sí que crec que es pot dir una cosa: afermada la unitat de la llengua, en funcionament i amb perspectives la unitat literària i cultural, assentada la interrelació universitària i acadèmica, en procés de recuperació l'espai comunicatiu, en marxa fenòmens compartits de cultura popular com la cançó o els castellers/muixerangers, esvaïts molts prejudicis..., qui sap què ens pot oferir el futur?

Serà complicat, molt complicat. Però un dia, empesos per la força de les coses, per la simplificació cultural del món, per la piconadora de la globalització, pels imperatius de la dimensió —perquè en som pocs i el món és gran—, uns i altres, tots, haurem de convenir a bastir un nou concepte integrador de la catalanitat amb el qual es puguen identificar sense reserves els ciutadans dels nostres països. Mínim comú denominador o concepte fort i de màxims? Ja ho veurem... si hi arribem.

POST SCRIPTUM

Els esdeveniments viscuts arran de l'1 d'octubre de 2017, que han comportat serioses perturbacions de la vida política i ciutadana a Catalunya, amb l'aplicació de l'article 155, obren un nou capítol en la seqüència històrica a què es refereix el text precedent, i plantegen un nou escenari d'*asincronia* en els desenvolupaments i la vivència política entre les terres de parla catalana. Però no de desconexió. Ben al contrari: malgrat tot, la connexió ideal i cultural i la consciència de compartir interessos materials són cada vegada més estretes. Vet ací una llavor de futur indefugible. ☪

Col·lecció

BREVIARIS

L'assassinat entès com una de les belles arts

Thomas De Quincey

Traducció i introducció d'Albert Mestres

Micromégas. Una història filosòfica

Voltaire

Traducció i introducció de Martí Domínguez

Brevíssima relació de la destrucció de les Índies

Bartolomé de Las Casas

Traducció de Pau Viciano

Estudi preliminar de Meritxell Bru

Pròleg de Miquel Barceló

Contra els galileus

Julia Emperador, dit l'Apòstata

Traducció i introducció de Joan F. Mira

Assaigs

Victor Klemperer

Traducció de Marc Jiménez

Introducció d'Antoni Martí Monterde

Lisboa. Llibre de navegació

José Cardoso Pires

Traducció i introducció de Vicent Berenguer

La lluita per la vida

Charles R. Darwin / Alfred R. Wallace

Traducció de Juli Peretó

Introducció de Manuel Costa i Juli Peretó

En una cambra i mitja

Joseph Brodsky

Traducció d'Anna Torcal i Salvador Company

Introducció d'Antoni Munné

Juli despatxat de les portes del cel

Erasmus de Rotterdam

Traducció i introducció d'Antoni Seva

L'esperit alemany en perill

Ernst Robert Curtius

Traducció de Marc Jiménez

Introducció d'Antoni Martí Monterde

Assaigs d'ètica i estètica

David Hume

Traducció i introducció de Sergi Rosell

Quinze dies al desert americà

Alexis de Tocqueville

Traducció i pròleg de Tomàs Escuder